

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд на тема
„ДЕТСКОТО ПЕВЧЕСКО ИЗПЪЛНИТЕЛСКО ИЗКУСТВО
В ОПЕРНИЯ РЕПЕРТОАР”
на Таня Георгиева Радева-Лазарова
редовен докторант в катедра „Музика“, ФИ
Югозападен университет „Неофит Рилски“
за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“
по докторска програма „Теория и практика на изпълнителското изкуство“
в област на висше образование 8. Изкуства
по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство
от проф. д-р Иванка Влаева
Югозападен университет „Неофит Рилски“

Таня Георгиева Радева-Лазарова е музикант с разностранен талант и дългогодишен опит в областта на музикалното изкуство. Завършва бакалавърска степен със специалност „Оперно пеене“ в НМА „Проф. Панчо Владигеров“. След това продължава образованието си там с магистърски специалности „Педагогика на обучението по музика“, „Хорово дирижиране“ и „Оперно пеене“. Специализира в майсторските класове на редица бележити оперни изпълнители. Хоров диригент е на Детския хор на БНР, както и на Детския оперен хор към Софийската опера и балет. Има богат изпълнителски репертоар като солист и камерен певец, в който важно място заемат и произведения от български композитори. Получила е награди от национални и международни конкурси. Има гастроли и звукозаписи в България и в чужбина.

Уменията на Таня Лазарова за работа с деца и опитът ѝ като диригент на детски хорове е великолепна предпоставка за разработване на важна и специфична тематика в нейната дисертация. Темата на нейния дисертационен труд е актуална и новаторска, свързана с подготовката и участието на детски хорове в емблематични оперни произведения. Важно е да се посочи, че изследването се базира върху резултати, достигнати в нейната музикална практика. Те ще са много ценни и приложими в изследваните оперни творби и

за други музиканти. Докторантът е изпълнил минималните национални наукометрични изисквания.

Дисертационният труд се състои от 154 страници. От тях 130 са основен текст. Използвани са 113 източника на кирилица и на латиница. Структурата на дисертацията се състои от увод, три глави, заключение, библиография и приложение. Анализите са илюстрирани с 34 нотни примери. Приложението допълва изследването със специализирани мнения на утвърдени оперни певци за ролята на и работата с детски хорове в различни оперни творби.

В увода се представят предметът, целите и задачите на изследването. Защитава се мнението за необходимостта от изследване на характеристиките и проблемите при работа с детски хор в оперни спектакли. Очертават се етапите на предварителната подготовка и участието на детски хорове в оперни представления.

В Първа глава „Гласът и неговата постановка като основа на интерпретационното майсторство“ се представя важна проблематика, свързана с обучението по пеене на деца от различни възрасти. Основните акценти са върху: ролята на дишането за развитието на певческите способности; аспектите, свързани с физиологията на гласа и развитието на сетивен усет; значението на музикалния слух, музикалната памет и метроритмичното чувство; връзката между характеристиките на словото и музикалната артикулация. В резултат на диригентския опит на докторанта се обосновават важни елементи в хоровото пеене и начини за овладяването им в обучението на малките хористи. Посочват се конкретни методически примери в този процес. Аргументира се заключението, че със специфичното детско пеене се реализират композиторски идеи, които не могат да се постигнат с други музикални средства.

Във Втора глава се разглеждат „Характерни особености при работа с детски хор в оперни спектакли“. В нея последователно се анализират отделните етапи в подготовката на детския хор и деца солисти за включването

им в оперно представление. Те изцяло са базирани върху методиката за усвояване на класическо пеене. Анализират се спецификите на хоровото и конкретно на детското пеене в оперния жанр. Разглежда се работата в сценична среда на децата певци – усвояване на сценичното пространство, актьорската игра, различните партньорства с другите участници в спектакъла. Много ценно е, че се изследват специфични музикални задачи, приложими само в оперните представления. Предлагат се решения за възможни рискови ситуации и как да се реагира на тях, което също е принос в дисертационния труд.

За многостранен анализ в Трета глава се избират три произведения, които са сред най-често изпълняваните от оперния репертоар. Тази част на дисертацията е озаглавена „Вокални, драматургични и сценични аспекти в оперното творчество на Пучини, свързани с интерпретацията на оперни фрагменти за детски хор в оперите: „Бохеми”, „Госка”, „Турандот”“. Тя е централна в изследването и с важни приноси за дисертационната тема. Посочените в нея опери се анализират като изпълнителска проблематика и сценична реализация в процеса на работа с детски хорове. Разглеждат се различните типове на използваните детски хорови партии и задачите, които трябва да се решат чрез тях. Анализират се важни музикални и сценични елементи като: голямото количество музика, необходима за усвояване и запомняне от децата; спецификата на хоровите встъпления; сложни метроритмични и темпови промени; смяна на тоналности; различен вид хорова фактура; взимане на правилен начален тон при встъпленията; звуков контрол на детското пеене в сложната музикална партитура. Дават се ценни идеи и се споделя опит за тяхното успешно изпълнение. Детайлно се коментира използване на младежка смесена формация в „Госка“, както и възможност в „Турандот“ (поради характера на хоровата партия) да вземат участие и най-малките певци.

В заключението дисертантът обобщава важни изводи, до които достига в своите изследователска, репетиционна и изпълнителска дейности по

избраната тема. Авторефератът на дисертацията точно и пълно отразява резултатите в изследването. Публикациите по темата са достатъчни и представят важни части от дисертационния текст. Изключително ценно е, че докторантката многократно участва с детски хор в спектакли на изследваните оперни творби.

Приносите в дисертацията са в няколко посоки. Дисертационният труд на Таня Радева-Лазарова е първото цялостно научно изследване в България за участието на детски хор в оперни спектакли. Новост са предложените музикално-изпълнителски подходи за подготовка и включване на детски хор в сценични постановки. В дисертационния текст се анализират спецификите на работа с детски хор на сцена в оперни творби като се проследява цялостният процес от предварителната подготовка и репетициите до спектакъла. Важен практически принос е анализът на изпълнителските проблеми и подходи към интерпретация на избраните за изследване три творби на Джакомо Пучини. Ценен принос са предложенията, заимствани от практиката на докторанта, за изпълнение на анализираните в дисертацията произведения.

Препоръчвам някои специфични терминологични уточнения.. Те са относно музикална практика и терминология, характерни за Източна Азия (все още недостатъчно познати в България), и посочени във връзка с музикалния материал в операта „Турандот“. Например, *рюе* (българска транслитерация *рьо*) и *рицу* са термини от японската терминология, а не от китайската, както и цитираният от докторанта „*гахакү*“ е утвърден не само в българската наука с транслитерация „*гагаку*“.

Темата на дисертацията е нова и важна за българската музикална наука и изпълнителска практика. Представените резултати са ценни и от аналитична, и от практическа гледна точка. Подкрепям научните приноси, формулирани от докторанта. Дисертационният текст отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ и минималните национални наукометрични изисквания. Затова убедено предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на Таня Георгиева

Радева-Лазарова образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство.

София, 10 април 2023 г.

проф. д-р Иванка Влаева

REVIEW

on dissertation

"CHILDREN'S SINGING PERFORMING ART IN THE OPERA REPERTORY"

by Tanya Georgieva Radeva-Lazarova

doctoral student, Music Department, Faculty of Arts

South-West University "Neofit Rilski"

for obtaining educational and scientific degree "Doctor" (PhD)

doctoral programme "Theory and practice of performing arts"

in the field of higher education 8. Arts

professional field 8.3. Music and dance art

by Prof. Ivanka Vlaeva, PhD

South-West University "Neofit Rilski"

Tanya Georgieva Radeva-Lazarova is a musician with versatile talent and many years of experience in the field of musical art. She graduated from the National Academy of Music "Prof. Pancho Vladigerov" with a bachelor's degree majoring in "Opera singing". After that she continued her education there with a master's degrees in Pedagogy of Music Education, Choral Conducting and Opera Singing. She specializes in the master classes of a number of notable opera performers. She is the choral conductor of the Children's Choir of the BNR as well as the Children's Opera Choir of the Sofia Opera and Ballet. Also, she has a rich performing repertoire as a soloist and chamber singer, in which works by Bulgarian composers have an important place. She has received awards from national and international competitions and tours and recordings in Bulgaria and abroad as well.

Tanya Lazarova's skills for working with children and her experience as a conductor of children's choirs is a great prerequisite for developing an important and specific topic in her dissertation. The topic of her dissertation is innovative, related to the training and participation of children's choirs in iconic opera works. It is important to point out that the research is based on results achieved in her musical

practice. They are valuable and will be very useful to other musicians. The doctoral student has fulfilled the minimum national scientometric requirements.

The dissertation consists of 154 pages where 130 are the main text. 113 Cyrillic and Latin sources are used. The structure of the dissertation has an introduction, three chapters, a conclusion, a bibliography and an appendix. The analyzes are illustrated with 34 musical examples. The interviews in the appendix show specialized opinions of famous opera singers about the role of and working with children's choirs in various opera works.

The subject, aims and tasks of the research are presented in the introduction. The opinion about the need to study the peculiarities and problems in working process with a children's choir in opera performances is presented. The stages of rehearsals and the participation of children's choirs in opera performances are also outlined.

In Chapter One, "The voice and its staging as the basis of interpretation mastery", an important issue related to teaching singing to children of different ages is presented. The main emphasis is on: the role of breathing in the development of singing abilities; the aspects related to the physiology of the voice and the development of sensory perception; the importance of musical ear, musical memory and meter and rhythmic sense; the correlation between speech characteristics and musical articulation. Important elements in choral singing and ways to master them in the process of training young choristers are substantiated as a result of the doctoral student's conducting experience. Specific methodological examples are shown in this process. The conclusion is argued that composer ideas are made through the specific children's singing which cannot be achieved by other musical means.

In the Second Chapter, "Characteristic features of working with a children's choir in opera performances" are considered. The doctoral student consistently analyzes the individual stages in the training of the children's choir and child soloists for their inclusion in an opera performance. They are entirely based on the classical singing training methodology. The specifics of children's choral singing in the opera

genre are analyzed. The work of the young singers on the stage is studied – the mastery of the stage space, acting, different partnerships with the other participants in the performance. It is valuable that specific musical tasks applicable in opera performances are explored. Solutions are offered for possible risky situations and how to react to them, which is also a contribution to the dissertation work.

In the Third Chapter, three operas which are among the most frequently performed works in the operatic repertoire are selected for a multifaceted analysis. This part of the dissertation is entitled "Vocal, dramaturgical and scenic aspects in Puccini's opera work, related to the interpretation of opera fragments for children's choir in the operas: "Bohème", "Tosca", "Turandot". It is a central part of the research and has important contributions to the dissertation topic. The operas mentioned in it are analyzed as performance issues and stage production with children's choirs. The different types of children's choral parts and the tasks they solve are researched. Important musical and stage elements are analyzed, such as: the large amount of music that children have to learn and perform; the specificity of the first tone of the choral part; complex meter and rhythm as well as tempo and tonal changes; different types of choral texture; the correct starting tone; sound control of children's singing in the complex musical score. Valuable ideas are given and experience of their successful implementation is shared. The performance of a youth mixed ensemble in "Tosca" is commented in detail, as well as the opportunity for the youngest singers to participate in "Turandot" due to the nature of the choral part.

In the conclusion, the PhD student summarizes important conclusions in the research, rehearsal and performance activities on the topic. The abstract of the dissertation accurately and completely reflects the results of the research. The publications are sufficient and present important parts of the dissertation text. It is very important that the doctoral student participated with a children's choir in performances of the researched operas.

The contributions of the dissertation are in several directions. Tanya Radeva-Lazarova's dissertation is the first comprehensive scientific study in Bulgaria on the

participation of a children's choir in opera performances. The proposed music-performance approaches for the training and participation of a children's choir in stage productions are innovative. The dissertation text analyzes the specifics of working on stage in opera works by following the entire process from rehearsals to the stage performance of the children's choir. An important practical contribution is the analysis of performance problems and approaches to interpretation of three important works of Giacomo Puccini. A valuable contribution are the musical solutions from the practice of the doctoral student presented in the dissertation.

I recommend some terminological clarifications. They are about musical practice and specific terminology of East Asia (still insufficiently known in Bulgaria), and indicated in relation to the music of "Turandot". For example, *ryue* (Bulgarian transliteration *ryo*) and *ritsu* are terms from Japanese terminology, not from Chinese, as well as the cited "*gahaku*" is transliterated not only in Bulgarian science as "*gagaku*".

The topic of the dissertation is new and important for Bulgarian musical science and performing practice. It meets the requirements of the Law (ZRASRB and PPZRASRB) and the minimum national scientometric requirements. The presented results are valuable from both an analytical and a practical point of view. I accept the scientific contributions formulated by the PhD student. Therefore, I strongly suggest to the respected Scientific Jury to award Tanya Georgieva Radeva-Lazarova the educational and scientific degree "Doctor" (PhD) in the professional direction 8.3. Music and dance art.

Sofia, April 10, 2023

Prof. Ivanka Vlaeva, PhD